

— 50 éve, 1924-ben Újvidéken született Mira ALECKOVIĆ szerb író, költő, regények, elbeszélések, népszerű gyermekversek szerzője. Munkáiból m.: *Kiderülnek a titkok*. Elbeszélések, 1962. L. még: Jugoszláv költők antológiája, 1963; Napjaink éneke, 1967; Utunk 1966. 1.

— 60 éve, 1914-ben Hirläuban született Nicolae ȚĂŢOMIR költő, jogász; egy időben a *Iajul literar* főszerkesztője volt; egyetemi tanár (államelmélet), a jogi kar dékánja. A 30-as évek elejétől jelennek meg versei lapokban, folyóiratokban. Kötetei: *Lebede negre*, 1936 (Fekete hattyúk); *Eternul spirit*, 1940 (Örök szellem); *Satire*, 1955 (Szatírák); *Răscoală*, 1957 (Lázadás; az 1907. évi parasztfelkelésről); *Un om pe promontoriu*, 1961 (Egy ember a hegyfokon); *Tainicul arhipelag*, 1964 (Titokzatos szigetvilág); *Carmen terestre*, 1968; *Melos*, 1970.

— 85 éve, 1889-ben Rîmnicul-Sărat városában született Traian SĂVULESCU, nemzetközi hírvélemény, román mikológia és fitopatológia megalapítója. A Bukaresti Egyetemen tanult. 1921-től a Școala centrală de agricultură de la Herăstrău tanára, 1948-tól a Bukaresti Egyetemen fitopatológiát ad elő, ugyanakkor az Akadémia elnöke. Didaktikai munkásságával több biológus és agronómus nemzedék neveléséhez járul hozzá. Tudományos tevékenysége elsősorban a növényi paraziták tanulmányozására és leküzdésére irányul. 3500 gombafajta tanulmányoz, a parazita gombáknál foglalkozik azokkal a módszerekkel, amelyekkel fel lehet használni a kísérleti telepeken. 1929-től összeállít egy gombagyűjteményt *Herbarium Mycologicum Romanicum* név alatt. 350 tudományos dolgozata közül a legjelentősebbek: *Monografia Uredinalelor din RPR* (1952), *Ustilaginele din RPR* (1957). Săvulescu a *Flora României* (Románia flórája) című mű főszerkesztője. Demokratikus eszméiért 1940-ben még a tanügyből is eltávolították. Az egyetemi tanárok közül az első között írta alá azt a memóriumot, amelyben sikrásszállnak Románia szovjetellenes háborúból való kilépése mellett. (Mh. 1963. március 29. B) (Máthé)

— 95 éve, 1879-ben Párizsban született Jacques COPEAU francia rendező, színházkritikus, színműíró. (Mh. 1948. okt. 20. Beaune) M 73. 8. 61.

— 145 éve, 1829-ben Reuthendorfban (Thüringia) született Alfred Edmund BREHM kiváló német zoológus és utazó, számos állattani munka és útleírás szerzője. Főműve *Az állatok világa*. (Mh. 1884. nov. 11. R)

— 175 éve, 1799-ben Egerben született BARTHA János (Magyar, Finnlandi) színművész, a Pesti Magyar Színház alapító társulatának hőszínésze. Különösen kitűnt Macbeth (elsőként magyar színpadon), Hamlet és Lear

szerepeiben, Bánk és Tüborc alakításában, s dicséretesen játszott vigjátéki szerepeket is. (Mh. 1852. aug. 21. Pest) Szigligeti: Magyar színészek életrajzai, 1878. Vajda János: *Bartha végörája*, 1860.

— 205 éve, 1769-ben Moszkvában született Ivan A. KRILOV kiváló orosz költő, vigjátékíró, szatirikus folyóiratok szerkesztője, az orosz felvilágosodás és a múlt századi orosz irodalom egyik korai képviselője. (Mh. 1844. nov. 21.) *Mesék*, 1959; Szabó Lőrinc: Örök barátaink; Az orosz felvilágosodás, 1966.

— 380 éve, 1594-ben Rómában halt meg Giovanni Perluigi da PALESTRINA olasz zeneszerző, a római iskola feje, „Róma zenei Rafaelje”. Fiatalkori éveiben énekes, orgonista, majd a sixtusi kápolna s egyben a pápai kórus zeneszerzője és karmestere. Műveinek nagy része egyházi vonatkozású (misék, motettek). Időnként a madrigál is foglalkoztatta. A humanizmus hatásaként egyházi műveiben is érvényesült a maga módján az élet szépségeinek felfedezése, megéneklése. Életfelfogása szabadabban, gátlástalanabban nyilvánult meg madrigáljaiban, noha a szerelem, a való élet képeinek megéneklésében, a drámaiság fokában nem jutott el kora nagy madrigálszerzőinek magaslatára. Műveinek stílusa a XVI. század vokális zenekultúrájának, stílusának összefoglalása. Róla nevezték el a korszak zenei stílusát; műveiben a németalföldiek (főképpen Josquin) eredményeit mélyítette el, egészítette ki saját tapasztalataival, összegezte. A Palestrina-stílus dallamalkotásában több százados ének-kultúrából merített (gregorián korális, olasz népének, lauda stb.). Dallamalkotásában a diatóniához ragaszkodott még madrigáljaiban is. E tekintetben az inspiráció mellett szerepe volt a tudatos továbbszövésnek is. Kiegyensúlyozottsága jutott kifejezésre dallamainak ritmikai felépítésében, az arányokban is. Fokozatosan, szinte észrevétlenül vezet fel az énekest a mű csúcspontjára. Az aláhajlás szintén fokozatos, bár valamivel gyorsabb az emelkedésnél. Mindkettő bizonyos fokú hullám-mozgással ér cél. Harmóniavilágában a tiszta konzonanciákra épít elsősorban; fő elve a szép hangzás, szemben a diszonanciákat merészebben kiaknázó kortárs madrigál-szerzőkkel. Stílusában igen nagy szerepe van az imitációnak. Alkalmadtán a polifon technikát homofonnal váltja fel, a késői Josquin-stílus tanúságaként. Általában a polifonikus részeknél minden szövegbeli gondolatnak egy-egy zenei gondolat felel meg. A szövegkezelés világos módja a humanizmus követelménye, amelyet a népi gyakorlat az izoritmikus műfajokban korábban is alkalmazott. Palestrinának nagy szerepe volt abban, hogy a tridentíni zsinat után az egyházi gyakorlatban továbbra is en-

gedélyezték a többszólamúságot. A szöveg szerepének érvényre juttatásaként jelentkezett munkáiban a szófestés néhány eszköze, a zárlatok tagoló ereje, a dallam és harmónia egyensúlya, a kornak megfelelő, művészi szövegkezelés (pl. *Missa Papae Marcelli, Canticum Cantorum* stb.). Madrigáljaiban a szólamok vezetése, a harmóniák kezelése merészebb ugyan, mint egyházi műveiben általában, de bizonyos fokú kimérttség, kiegyensúlyozottság jellemzi. Madrigáljait Gianetto álméven adta ki. Ismertebb madrigáljai közül való: *Minden szép szín, Lent, a 20 kies partján, Kert, lomb és virág, Nyáréji csöndességben, Szívújádalom*. Palestrina zenéje a tiszta énekkari (a cappella) stílus képviselője. A hangszer adta lehetőségeket elvetette ugyan, cserébe viszont egységes énekkari hangzásokat hozott létre. A római iskola mesterei (Felice Anerio, Tommaso Victoria ill. Vittoria) ezen az alapon fejtették ki tevékenységüket. Motettáinak ötödik könyvét Báthory Endrének ajánlotta. (Sz. 1525 v. 1526. Palestrina, Róma köz.) (Benkő)

Február 3.

— 20 éve, 1954-ben Bukarestben halt meg Ionel TEODOREANU regényíró, elbeszélő, a román emlékiratirodalom jeles képviselője. (Sz. 1897. január 6. Iași) M 71. 12. 59.

— 50 éve, 1924-ben Budapesten halt meg SZABÓ Endre költő, író, újságíró, műfordító, az orosz klasszikus irodalom egyik első, kiváló magyar fordítója. (Sz. 1849. június 3. Nagytoronya, Zemplén)

— 70 éve, 1904-ben Pisinoban (Isztria) született Luigi DALLAPICCOLA olasz zeneszerző. Grácban, Triesztben és Firenzében tanult, Firenzében s Amerikában végzett zenepedagógiai tevékenységet. Műveiben az olasz hagyományokat modern elemekkel, főleg a második bécsi iskola (Arnold Schönberg, Alban Berg) vívmányaival felfrissítve hasznosítja. Megrázó színekkel tudja ecsetelni a második világháború tragikus mozzanatait. Fontosabb művei: *Zenekari partita*; *Zenekari variációk*; *Concertino*; két kantáta: *A börtön dalai*, *A szabadság dalai*; egyfelvonásos operák (pl. *A fogoly*), balett mitológiai témára (*Marsyas*). Átírta Tartini néhány művét s Monteverdi *Ulisses hazatérése* c. operáját. (Benkő)

— 100 éve, 1874-ben Alleghenyben (Pennsylvania) született Gertrude STEIN amerikai költőnő, író, „Stein harmincéves korától haláláig Párizsban élt, a legmodernebb művészkörök aktív tagja, az expatriált amerikai értelmiségiek támasza, szellemi mentora volt. Jelentőségét nem annyira írói alkotásai szabják meg, mint inkább a húszas